

מסכת ברכות פרק ו

(לה,א) משנה: כיצד מברכין על הפירות? על פירות האילן הוא אומר "בורא פרי העץ", חוץ מן היין, שעל היין הוא אומר "בורא פרי הגפן". ועל פירות הארץ הוא אומר "בורא פרי האדמה", חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר "המוציא לחם מן הארץ". ועל הירקות הוא אומר "בורא פרי האדמה". **רבי יהודה** אומר: "בורא מיני דשאים"

גמרא: זמנא הני מילי? <דתנו רבנן: (ויקרא יט) "קדש הלולים לה' - מלמד שטעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם. מכאן אמר ר' עקיבא: אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך

{והאי "קדש הלולים" להכי הוא דאתא?! האי מיבעי ליה - חד, דאמר רחמנא: "אחליה, והדר אכליה!" - ואידך: דבר הטעון שירה טעון חלול, ושאינו טעון שירה, אין טעון חלול! וכדר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: מנין שאין אומרים שירה אלא על היין? שנאמר: (שופטים ט) "ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים" - ואם אנשים משמח, אלהים במה משמח?! - מכאן, שאין אומרים שירה אלא על היין!

~הניחא למאן דתני "נטע רבעי" - אלא למאן דתני "כרם רבעי", מאי איכא למימר?! - דאתמר: ר' חייא ור' שמעון ברבי - חד תני "כרם רבעי" וחד תני "נטע רבעי"

~ולמאן דתני "כרם רבעי", הניחא אי יליף גזרה שוה, דתניא: **רבי** אומר: נאמר כאן: (ויקרא יט) "להוסיף לכם תבואתו", ונאמר להלן: (דברים כב) "ותבואת הכרם" - מה להלן, כרם, אף כאן, כרם - אייתר ליה חד "הלול" לברכה - ואי לא יליף גזרה שוה, ברכה מנא ליה?!!

~ואי נמי יליף גזרה שוה, אשכחן לאחריו - לפניו מנין?! אהא לא קשיא! דאתיא בקל וחומר: כשהוא שבע מברך - כשהוא רעב, לא כל שכן?!!

{אשכחן כרם - שאר מינין מנין?! <דיליף מכרם: מה כרם, דבר שנהנה וטעון ברכה - אף כל דבר שנהנה טעון ברכה! {איכא למפרך: מה לכרם, שכן חייב בעוללות?! <קמה תוכיח! {מה

1 כד לפננו, ובכ"י: "אלא אי לא יליף גזרה שוה, מאי איכא למימר"

מחברת ברכות - ו

לקמה, שכן חייבת בחלה?! כרם יוכיח! וחזר הדין - לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה - הצד השווה שבהן: דבר שנהנה וטעון ברכה - אף כל דבר שנהנה טעון ברכה! {מה להצד השווה שבהן, שכן יש בו צד מזבח! #ואתי נמי זית, דאית ביה צד מזבח {וזית מצד מזבח אתי?! והא בהדיא כתיב ביה "כרם", דכתיב: (שופטים טו) "ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית!"
אמר **רב פפא**: "כרם זית" אקרי, "כרם" סתמא לא אקרי!#

~מכל מקום קשיא: מה להצד השווה שבהן, שכן יש בהן צד מזבח?! |אלא דיליף לה משבעת המינין: מה שבעת המינין, דבר שנהנה וטעון ברכה - אף כל דבר שנהנה טעון ברכה! {מה לשבעת המינין, שכן חייבין בבכורים?! #}ועוד, התינח לאחריו - לפניו מנין?! אהא לא קשיא, דאתי בקל וחומר: כשהוא שבע מברך - כשהוא רעב, לא כל שכן!#

{ולמאן דתני "נטע רבעי" - הא תינח כל דבר נטיעה - דלאו בר נטיעה, כגון בשר ביצים ודגים, מנא ליה?! |אלא סברא הוא: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה!

תנו רבנן: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה. וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, מעל. מאי תקנתיה? ילך אצל חכם! ילך אצל חכם?! מאי עביד ליה?! הא עביד ליה איסורא! |אלא אמר **רבא**: ילך אצל חכם מעיקרא, וילמדנו ברכות, כדי שלא יבא לידי מעילה!

אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו נהנה מקדשי שמים, שנאמר: (תהלים כד) "לה' הארץ ומלואה"

{**ר' לוי** רמי: כתיב: "לה' הארץ ומלואה", וכתיב: (תהלים קטו) "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"?! אלא קשיא - כאן קודם ברכה, (**לה,ב**) כאן לאחר ברכה!

אמר **ר' חנינא בר פפא**: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שנאמר: (משלי כח) "גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית" - ואין "אביו" אלא הקב"ה, שנאמר: (דברים לב) "הלא הוא אביך קנך"; ואין "אמו" אלא כנסת ישראל, שנאמר: (משלי א) "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך" ;מאי "חבר הוא לאיש משחית"? אמר **ר'**

מחברת ברכות - ו

חנינא בר פפא: חבר הוא לירבעם בן נבט, שהשחית את ישראל
לאביהם שבשמים!

{ר' **חנינא בר פפא** רמי: כתיב: (הושע ב:יא) "ולקחתי דגני בעתו
ותירושי במועדו והצלתי צמרי ופשתי לכסות את ערותה", וכתיב:
(דברים יא) "ואספת דגנך ותירשך ויצהרך"?! כלא קשיא - כאן
בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל
עושין רצונו של מקום!

תנו רבנן: "ואספת דגנך" - מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: (יהושע
א) "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך", יכול דברים ככתבן? -
תלמוד לומר: "ואספת דגנך" - הנהג בהן מנהג דרך ארץ! דברי ר'
ישמעאל. ר' **שמעון בן יוחי** אומר: ;אפשר אדם חורש בשעת
חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת
דישה, וזורע בשעת הרוח?! תורה מה תהא עליה?! ~אלא בזמן
שישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על ידי אחרים,
שנאמר: (ישעיהו סא:ה) "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר
אכריכם וכרמיכם", ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום,
מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: (דברים יא) "ואספת דגנך!"
ולא עוד, אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר: (דברים
כח:מח) "ועבדת את אויבך"

אמר **אביי**: הרבה עשו כרבי ישמעאל, ועלתה בידן - כר' שמעון בן
יוחי, ולא עלתה בידן!

אמר ליה **רבא** לרבנן: "במטותא מינייכו! ביומי ניסן וביומי תשרי
לא תתחזו קמאי, כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא!"

אמר **רבה בר בר חנה** אמר ר' **יוחנן** משום **רבי יהודה בר' אלעאי**:
בא וראה, שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים! דורות
הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי - זו וזו נתקיימה בידן
- דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי - זו וזו לא
נתקיימה בידן

ואמר **רבה בר בר חנה** אמר ר' **יוחנן** משום ר' **יהודה בר' אלעאי**:
בא וראה, שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים! דורות

מחברת ברכות - ו

הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון, כדי לחייבן במעשר - דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות, דרך חצרות, דרך קרפיפות, כדי לפטרן מן המעשר! דאמר ר' **ינאי**: אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית, שנאמר: (דברים כו) "בערתי הקדש מן הבית". ור' **יוחנן** אמר: אפילו חצר קובעת, שנאמר: (דברים כו) "ואכלו בשעריך ושבעו"

חוץ מן היין, שעל היין הוא אומר: "בורא פרי הגפן" -- גמאי שנא יין? ~אילימא משום דאשתני לעלויא, אשתני לברכה - והרי שמן, דאשתני לעלויא, ולא אשתני לברכה! דאמר **רב יהודה** אמר **שמואל**, וכן אמר ר' **יצחק** אמר ר' **יוחנן**: שמן זית, מברכין עליו "בורא פרי העץ!"

אמר: התם, משום דלא אפשר! היכי נבריד? ^ נבריד "בורא פרי הזית"?! - פירא גופיה "זית" אקרי! גונבריד עליה "בורא פרי עץ זית"?!

|אאלא אמר **מר זוטרא**: חמרא זיין - משחא לא זיין גומשחא לא זיין?! והתנן: הנודר מן המזון, מותר במים ובמלח ~והוינן בה: מים ומלח הוא דלא אקרי "מזון" - הא כל מילי אקרי "מזון"?! - נימא: תיהוי תיובתא **דרב ושמואל**, דאמרי: אין מברכין בורא מיני מזונות אלא בחמשת המינין בלבד! ~ואמר ר' **הונא**: באומר: "כל הזן עלי" - אלמא משחא זיין!

|אאלא חמרא סעיד, ומשחא לא סעיד! גוחמרא מי סעיד?! והא **רבא** הוה שתי חמרי כל מעלי יומא דפסחא, כי היכי דנגרריה ללביה וניכול מצה טפי?! אטובא גריר - פורתא סעיד! גומי סעיד כלל?! והכתיב: (תהלים קד) "ויין ישמח לבב אנוש ... ולחם לבב אנוש יסעד" - נהמא הוא דסעיד - חמרא לא סעיד?!

|אאלא חמרא אית ביה תרתי - סעיד ומשמח - נהמא מסעד סעיד, שמוחי לא משמח! גאי הכי, נבריד עליה שלש ברכות?! אלא קבעי אינשי סעודתייהו עלויה!

אמר ליה **רב נחמן בר יצחק לרבא**: גאי קבע עלויה סעודתיה, מאי? אמר ליה: לכשיבא אליהו ויאמר אי הויא קביעותא - השתא, מיהא, בטלה דעתו אצל כל אדם!

{גופא: אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**, וכן אמר **ר' יצחק** אמר **ר' יוחנן**: שמן זית, מברכין עליו "בורא פרי העץ" ~ היכי דמי? ^ אילימא דקא שתי ליה - אוזוקי מזיק ליה! דתניא: השותה שמן של תרומה, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש; הסך שמן של תרומה, משלם את הקרן ומשלם את החומש! ^ אלא דקא אכיל ליה על ידי פת - אי הכי, הויה ליה פת עיקר והוא טפל, ותנן: זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה!

<אלא דקא שתי ליה על ידי אניגרון! דאמר **רבה בר שמואל**: אניגרון - מיא דסלקא; אנסיגרון - מיא (לו,א) דכולהו שלקי {אם כן, הוה ליה אניגרון עיקר ושמן טפל, ותנן: זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה! אהכא במאי עסקינן? בחושש בגרונו! דתניא: החושש בגרונו, לא יערענו בשמן תחלה בשבת, אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע! {פשיטא! כמהו דתימא? כיון דלרפואה קא מכוין, לא לבריד עליה כלל - קמשמע לן: כיון דאית ליה הנאה מיניה, בעי ברוכי!

קמחא דחיטי - **רב יהודה** אמר: "בורא פרי האדמה", ו**רב נחמן** אמר: "שהכל נהיה בדברו". אמר ליה **רבא לרב נחמן**: לא תפלוג עליה דרב יהודה, דר' יוחנן ושמואל קיימי כוותיה! דאמר **רב יהודה** אמר **שמואל**, וכן אמר **ר' יצחק** אמר **ר' יוחנן**: שמן זית, מברכין עליו "בורא פרי העץ" - אלמא אף על גב דאשתני, במלתיה קאי - הכי נמי, אף על גב דאשתני, במלתיה קאי! <מי דמי?! התם לית ליה עלויא אחרינא - הכא, אית ליה עלויא אחרינא בפת! {וכי אית ליה עלויא אחרינא, לא מברכין עליה "בורא פרי האדמה" אלא "שהכל"?! והאמר **ר' זירא** אמר **רב מתנא** אמר **שמואל**: אקרא חייא, וקמחא דשערי, מברכין עלייהו "שהכל נהיה בדברו" - מאי? לאו דחיטי "בורא פרי האדמה"?! <לא! דחיטי נמי "שהכל נהיה בדברו"! {ולשמעינן דחיטי, וכל שכן דשערי?! <אי אשמעינן דחיטי, הוה אמינא: הני מילי דחיטי, אבל דשערי, לא לבריד עליה כלל - קמשמע לן! {ומי גרע ממלח וזמית, דתנן: על המלח ועל הזמית אומר "שהכל נהיה בדברו"?!

מחברת ברכות - ו

כלאים בכרם, **ובית הלל** אומרים: אין כלאים בכרם. אלו ואלו מודים שחייב בערלה!?! #הא גופא קשיא! אמרת: צלף - **בית שמאי** אומרים כלאים בכרם - אלמא מין ירק הוא! והדר תני: אלו ואלו מודים שחייב בערלה - אלמא מין אילן הוא! אהא לא קשיא! בית שמאי ספוקי מספקא להו, ועבדי הכא לחומרא והכא לחומרא #~מכל מקום, לבית שמאי הוה ליה ספק ערלה, ותנן: ספק ערלה - בארץ ישראל אסור, ובסוריא מותר, ובחוצה לארץ יורד (**לו,ב**) ולוקח, ובלבד שלא יראנו לוקט!?! ארבי עקיבא במקום ר' אליעזר עבדינן כותיה - ובית שמאי במקום בית הלל, אינה משנה!

{ותיפוק ליה דנעשה שומר לפרי, ורחמנא אמר: (ויקרא יט) "וערלתם ערלתו את פריו" - "את" הטפל לפריו - ומאי ניהו? שומר לפרי?! אמר **רבא**: היכא אמרינן דנעשה שומר לפרי? היכא דאיתיה בין בתלוש בין במחובר - הכא, במחובר איתיה, בתלוש ליתיה! {איתיביה **אביי**: פיטמא של רמון מצטרפת, והנץ שלו אין מצטרף - מדקאמר הנץ שלו אין מצטרף, אלמא דלאו אוכל הוא ~ותניא גבי ערלה: קליפי רמון והנץ שלו, קליפי אגוזים והגרעינין, חייבין בערלה!?!

|אלא אמר **רבא**: היכא אמרינן דנעשה להו שומר לפירי? היכא דאיתיה בשעת גמר פירא - האי קפרס, ליתיה בשעת גמר פירא! {איני! והאמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבנה**: הני מתחלי דערלה אסירי, הואיל ונעשו שומר לפירי - ושומר לפירי אימת הוי? בכופרא! וקא קרי ליה "שומר לפירי"!?! ארב נחמן סבר לה כרבי יוסי, דתנן: **רבי יוסי** אומר: סמדר אסור מפני שהוא פרי - ופליגי רבנן עליה!

{מתקיף לה **רב שימי מנהרדעא**: ובשאר אילני מי פליגי רבנן עליה?! והתנן: מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית? **בית שמאי** אומרים: כל האילנות משיוציאו, **ובית הלל** אומרים: החרובין משישרשו, והגפנים משיגרעו, והזיתים משיניצו, ושאר כל האילנות משיוציאו ~ואמר **רב אסי**: הוא "בוסר", הוא "גרוע", הוא "פול הלבן" #;פול הלבן סלקא דעתך?! אלא אימא: שיעורו כפול הלבן! # - מאן שמעת ליה דאמר בוסר אין, סמדר לא? רבנן! וקתני: שאר כל האילנות, משיוציאו!?

מחברת ברכות - ו

|אאלא אמר **רבא**: היכא אמרינן דהוי שומר לפרי? היכא דכי שקלת ליה לשומר, מיית פירא - הכא, כי שקלת ליה, לא מיית פירא! #הוה עובדא, ושקלוה לנץ דרמונא ויבש רמונא - ושקלוה לפרחא דביטיתא, ואיקיים ביטיתא#

#והלכתא כמר בר רב אשי, דזריק את האביונות ואכיל את הקפריסין. ומדלגבי ערלה לאו פירא נינהו, לגבי ברכות נמי לאו פירא נינהו, ולא מברכינן עליה "בורא פרי העץ" אלא "בורא פרי האדמה"²#

פלפלי - **רב ששת** אמר: "שהכל". **רבא** אמר לא כלום #ואזדא רבא לטעמיה, דאמר **רבא**: כס פלפלי ביומי דכפורי, פטור; כס זנגבילא ביומא דכפורי, פטור#

{מיתיבי: היה ר' מאיר אומר: ממשמע שנאמר: "וערלתם ערלתו את פריו", איני יודע שעץ מאכל הוא?! אלא מה תלמוד לומר: "עץ מאכל"? להביא עץ שטעם עזו ופריו שוה! ואיזהו זה? הפלפלין! ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. וללמדך שאין ארץ ישראל חסרה כלום, שנאמר: (דברים ח) "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה" כלא קשיא - הא ברטיבתא, הא ביבשתא!

אמרי ליה **רבנן למרימר**: ;כס זנגבילא ביומא דכפורי, פטור?! והא אמר **רבא**: האי המלתא דאתיא מבי הנדואי, שריא, ומברכינ עליה "בורא פרי האדמה"?! כלא קשיא - הא ברטיבתא, הא ביבשתא!

חביץ קדרה, וכן דייסא - **רב יהודה** אמר: "שהכל נהיה בדברו". **רב כהנא** אמר: "בורא מיני מזונות" - בדייסא גרידא, כולי עלמא לא פליגי ד"בורא מיני מזונות" - כי פליגי בדייסא כעין חביץ קדרה - **רב יהודה** אמר: "שהכל" - סבר: דובשא עיקר; **רב כהנא** אמר: "בורא מיני מזונות" - סבר סמידא עיקר

אמר ר' יוסף: כותיה דרב כהנא מסתברא, דרב ושמואל, דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינין, מברכין עליו "בורא מיני מזונות"

גופא: רב ושמואל, דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינין, מברכין עליו "בורא מיני מזונות". ואיתמר נמי: רב ושמואל, דאמרי תרוייהו: כל שהוא מחמשת המינין, מברכין עליו "בורא מיני מזונות" - וצריכא! דאי אשמעינן "כל שהוא", הוה אמינא: משום דאיתיה בעיניה - אבל על ידי תערובות, לא - (לז,א) קמשמע לן: "כל שיש בו"; ואי אשמעינן "כל שיש בו", הוה אמינא: כל שיש בו חמשת המינים אין, אבל אורז ודוחן לא, משום דעל ידי תערובת - אבל איתיה בעיניה, נימא: אפילו אורז ודוחן נמי מברכין עליו "בורא מיני מזונות" - קמשמע לן: כל שהוא מחמשת המינים, הוא דמברכין עליו "בורא מיני מזונות" - לאפוקי אורז ודוחן, דאפילו איתיה בעיניה, לא מברכין "בורא מיני מזונות"

{ואורז ודוחן³ לא מברכין "בורא מיני מזונות"?! והתניא: הביאו לפניו פת אורז ופת דוחן, מברך עליו תחלה וסוף כמעשה קדרה ~וגבי מעשה קדרה תניא: בתחלה מברך עליו "בורא מיני מזונות" ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש?! <כמעשה קדרה ולא כמעשה קדרה! - כמעשה קדרה, דמברכין עליו תחלה וסוף - ולא כמעשה קדרה, דאילו במעשה קדרה, בתחלה "בורא מיני מזונות" ולבסוף ברכה אחת מעין שלש - ואילו הכא, בתחלה מברך עליו "שהכל נהיה בדברו" ולבסוף "בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא"!

{ואורז לאו מעשה קדרה הוא?! והתניא: אלו הן מעשה קדרה: חילקא, טרגיס, סולת, זריז, וערסן, ואורז?! <הא מני? רבי יוחנן בן נורי היא! דתניא: רבי יוחנן בן נורי אומר: אורז מין דגן הוא, וחייבין על חמוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח - אבל רבנן לא!

{ורבנן לא?! והתניא: הכוסס את החטה, מברך עליה "בורא פרי האדמה"; טחנה, אפאה, ובשלה - בזמן שהפרוסות קיימות, בתחלה מברך עליה "המוציא לחם מן הארץ" ולבסוף מברך עליה שלש ברכות - אם אין הפרוסות קיימות, בתחלה מברך עליה "בורא מיני מזונות" ולבסוף מברך עליה ברכה אחת מעין שלש.

3 בכ"י ובדפוסים הראשונים לא גורסים כאן "ודוחן"

מחברת ברכות - ו

הכוסס את האורז, מברך עליו "בורא פרי האדמה"; טחנו, אפאו, ובשלו - אף על פי שהפרוסות קיימות, בתחלה מברך עליו "בורא מיני מזונות" ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש - מני? אילימא ר' יוחנן בן נורי היא, דאמר אורז מין דגן הוא, "המוציא לחם מן הארץ" ושלש ברכות בעי ברוכי! - אלא לאו רבנן היא, ותיובתא דרב ושמואל! - תיובתא!

אמר מר: הכוסס את החטה, מברך עליה "בורא פרי האדמה" - {והתניא: "בורא מיני זרעים"?!} - אלא קשיא! - הא ר' יהודה והא רבנן! דתנן: ועל ירקות אומר: "בורא פרי האדמה". ר' יהודה אומר: "בורא מיני דשאים"

אמר מר: הכוסס את האורז, מברך עליו "בורא פרי האדמה"; טחנו, אפאו, ובשלו - אף על פי שהפרוסות קיימות, בתחלה מברך עליו "בורא מיני מזונות", ולבסוף ברכה אחת מעין שלש - {והתניא: לבסוף ולא כלום?!}

<אמר **רב ששת**: לא קשיא - הא רבן גמליאל והא רבנן! דתניא: זה הכלל: כל שהוא משבעת המינים, **רבן גמליאל** אומר: שלש ברכות, **וחכמים** אומרים: ברכה אחת מעין שלש. ומעשה ברבן גמליאל והזקנים, שהיו מסובין בעלייה ביריחו. והביאו לפניהם כותבות, ואכלו. ונתן רבן גמליאל רשות לר' עקיבא לברך. קפץ וברך רבי עקיבא ברכה אחת מעין שלש. אמר ליה רבן גמליאל: עקיבא! עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת! אמר ליה: רבינו! אף על פי שאתה אומר כן וחבריך אומרים כן, למדתנו רבינו: יחיד ורבים, הלכה כרבים!

רבי יהודה אומר משמו: כל שהוא משבעת המינים, (**לז,ב**) ולא מין דגן הוא, או מין דגן ולא עשאו פת - **רבן גמליאל** אומר: שלש ברכות, **וחכמים** אומרים: ברכה אחת; כל שאינו לא משבעת המינים ולא מין דגן, כגון פת אורז ודוחן - **רבן גמליאל** אומר: ברכה אחת מעין שלש, **וחכמים** אומרים: ולא כלום

<<במאי אוקימתא? - ;כרבן גמליאל?! - אימא סיפא דרישא: אם אין הפרוסות קיימות, בתחלה מברך עליה "בורא מיני מזונות" ולבסוף מברך עליה ברכה אחת מעין שלש - מני? אי רבן גמליאל, השתא אכותבות ואדייסא אמר רבן גמליאל שלש ברכות - אם אין הפרוסות קיימות מיבעיא?! - אלא פשיטא! רבנן! {אי

4 כד לפננו, ובכ"י, במקום "מני אי", "ואי"

מחברת ברכות - ו

הכי, קשיא דרבנן אדרבנן?! <אלא לעולם רבנן! ותני גבי אורז:
"ולבסוף אינו מברך עליו ולא כלום!"⁵

אמר **רבא**: האי ריהטא דחקלאי, דמפשי ביה קמחא, מברך "בורא מיני מזונות" - מאי טעמא? דסמידא עיקר! - דמחוזא, דלא מפשי ביה קמחא, מברך עליו "שהכל נהיה בדברו" - מאי טעמא? דובשא עיקר! והדר אמר **רבא**: אידי ואידי "בורא מיני מזונות"! **דרב ושמואל**, דאמרי תרוייהו: כל שיש בו מחמשת המינים, מברכין עליו "בורא מיני מזונות"!

אמר **ר' יוסף**: האי חביצא דאית ביה פרורין כזית, בתחלה מברך עליו "המוציא לחם מן הארץ", ולבסוף מברך עליו שלש ברכות - דלית ביה פרורין כזית, בתחלה מברך עליו "בורא מיני מזונות" ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. אמר **רב יוסף**: מנא אמינא לה? דתניא: היה עומד ומקריב מנחות בירושלים, אומר: "ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה". נטלן לאכלן, מברך "המוציא לחם מן הארץ" ~ ותני עלה: וכולן פותתן כזית

{אמר ליה **אביי**: אלא מעתה, לתנא **דבי ר' ישמעאל**, דאמר: פורכן עד שמחזירן לסלתן, הכי נמי דלא בעי ברוכי "המוציא לחם מן הארץ"?! ~ וכי תימא: הכי נמי - והתניא: לקט מכולן כזית ואכלן - אם חמץ הוא, ענוש כרת, ואם מצה הוא, אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח?! <הכא במאי עסקינן? בשערסן! {אי הכי, אימא סיפא: והוא שאכלן בכדי אכילת פרס - ואי בשערסן, האי "שאכלן" "שאכלו" מיבעי ליה?! <הכא במאי עסקינן? בבא מלחם גדול!

גמאי הוה עלה? <אמר **רב ששת**: האי חביצא, אף על גב דלית ביה פרורין כזית, מברך עליו "המוציא לחם מן הארץ". אמר **רבא**: והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא

טרוקנין חייבין בחלה. וכי אתא **רבין** אמר **ר' יוחנן**: טרוקנין פטורין מן החלה גמאי טרוקנין? <אמר **אביי**: כובא דארעא!

5 כד לפננו, ובכ"י: "לא תימא גבי אורז ברכה מעין שלש אלא אימא גבי אורז: "ולבסוף ולא כלום""

מחברת ברכות - ו

ואמר **אביי**: טריתא פטורה מן החלה, מאי טריתא? איכא דאמרי: גביל מרתח, <אויכא דאמרי: נהמא דהנדקא, <<אויכא דאמרי: לחם העשוי לכותח

תני **רבי חייא**: לחם העשוי לכותח, פטור מן החלה, וזה תניא: חייב בחלה! אהתם כדקתני טעמא: **ר' יהודה** אומר: מעשיה מוכיחין עליה - עשאן (**לחא**) כעבין, חייבין - כלמודין, פטורים! אמר ליה **אביי לרב יוסף**: האי כובא דארעא, מאי מברכין עלויה? <אמר ליה: מי סברת נהמא הוא?! גובלא בעלמא הוא, ומברכין עלויה "בורא מיני מזונות"!

מר זוטרא קבע סעודתיה עלויה, וברך עלויה "המוציא לחם מן הארץ" ושלוש ברכות. אמר **מר בר רב אשי**: ואדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח - מאי טעמא? (דברים טז) "לחם עוני" קרינן ביה! ואמר **מר בר רב אשי**: האי דובשא דתמרי, מברכין עלויה "שהכל נהיה בדברו" - מאי טעמא? זיעה בעלמא הוא! <כמאן? כי האי תנא, דתנן: דבש תמרים, ויין תפוחים, וחומץ ספוניות, ושאר מי פירות של תרומה - **רבי אליעזר** מחייב קרן וחומש, ו**רבי יהושע** פוטר

אמר ליה ההוא מרבנן **לרבא**: <טרימא מהו? לא הוה אדעתיה דרבא מאי קאמר ליה. יתיב **רבינא** קמיה ד**רבא**. אמר ליה: <דשומשמי קא אמרת, או דקורטמי קא אמרת, או דפורצני קא אמרת? אדהכי והכי, אסקיה **רבא** לדעתיה. אמר ליה: חשילתא ודאי קא אמרת! ואדכרתן מלתא, הא דאמר **רב אסי**: האי תמרי של תרומה, מותר לעשות מהן טרימא, ואסור לעשות מהן שכר והלכתא: תמרי ועבדינהו טרימא, מברכין עלויהו "בורא פרי העץ" - מאי טעמא? במלתייהו קיימי כדמעיקרא!

שתיתא - **רב** אמר: "שהכל נהיה בדברו", ו**שמואל** אמר: "בורא מיני מזונות"

אמר **רב חסדא**: ולא פליגי - הא בעבה, הא ברכה! - עבה, לאכילה עבדי לה - רכה, לרפואה קא עבדי לה! <מתלב **רב יוסף**: ושיון שבוחשין את השתות בשבת, ושותין זיתום המצרי - ואי

מחברת ברכות - ו

סלקא דעתך לרפואה קא מכוין, רפואה בשבת מי שרי?! אמר ליה **אביי**: ואת לא תסברא?! והא תנן: כל האוכלין, אוכל אדם לרפואה בשבת, וכל המשקין, שותה! - אלא מה אית לך למימר? גברא לאכילה קא מכוין! - הכא נמי, גברא לאכילה קא מכוין!

לישנא אחרינא: אלא מה אית לך למימר? גברא לאכילה קא מכוין, ורפואה ממילא קא הויא - הכא נמי לאכילה קא מכוין, ורפואה ממילא קא הויא!

וצריכא דרב ושמואל⁶ - דאי מהאי, הוה אמינא: לאכילה קא מכוין, ורפואה ממילא קא הויא - אבל הכא, כיון דלכתחלה לרפואה קא מכוין, לא לבריך עלויה כלל - קמשמע לן: כיון דאית ליה הנאה מיניה, בעי ברוכי!

שעל הפת הוא אומר: "המוציא לחם מן הארץ" -- תנו רבנן: גמה הוא אומר? - "המוציא לחם מן הארץ"! **רבי נחמיה** אומר: "מוציא לחם מן הארץ"!

אמר **רבא**: ב"מוציא", כולי עלמא לא פליגי ד"אפיק" משמע, דכתיב: (במדבר כג) "אל מוציאם ממצרים" - כי פליגי, ב"המוציא" - רבנן סברי: "המוציא" ד"אפיק" משמע, דכתיב: (דברים ח) "המוציא לך מים מצור החלמיש". ורבי נחמיה סבר: "המוציא" ד"מפיק" משמע, שנאמר: (שמות ו) "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" %ורבנן: ההוא, הכי קאמר להו קודשא בריך הוא לישראל: "כד מפיקנא לכו, עבידנא לכו מלתא, כי היכי דידיעתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים", דכתיב: (שמות ו) "וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא"

משתבחין ליה רבנן לרבי זירא את בר רב זביד, אחוה דר' שמואל⁷ בר רב זביד, דאדם גדול הוא, ובקי בברכות. הוא אמר להם: "לכשיבא לידכם, הביאוהו לידי!" זמנא חדא איקלע לגביה. אפיקו ליה ריפתא. פתח ואמר: "מוציא". אמר: וזה הוא שאומרים עליו דאדם גדול הוא ובקי בברכות הוא?! בשלמא, אי אמר "המוציא", (**לחב**) אשמעינן טעמא ואשמעינן דהלכתא כרבנן - אלא דאמר "מוציא", מאי קמשמע לן?! %ואיהו, דעבד לאפוקי נפשיה מפלוגתא

6 כד הגרסה לפננו ובכ"י, ורש"ל מחק "ושמואל"
7 יש אומרים: "שמעון בר רב זביד"

והלכתא: "המוציא לחם מן הארץ", דקיימא לן כרבנן, דאמרי:
"דאפיק" משמע

ועל הירקות הוא אומר: "בורא פרי האדמה". **רבי יהודה** אומר:
"בורא מיני דשאים" -- קתני: ירקות דומיא דפת - מה פת,
שנשתנה על ידי האור - אף ירקות נמי, שנשתנו על ידי האור!
אמר **רבנאי** משמיה **דאביי**: זאת אומרת: שלקות מברכין עליהן
"בורא פרי האדמה"⁸

דרש **רב חסדא** משום רבינו - ומנו? **רב!** - שלקות, מברכין עליהם
"בורא פרי האדמה". ורבותינו היורדין מארץ ישראל - ומנו? **עולא**
משמיה **דר' יוחנן** - אמר: שלקות, מברכין עליהן "שהכל נהיה
בדברו". ואני אומר: כל שתחלתו "בורא פרי האדמה", שלקו,
"שהכל נהיה בדברו". וכל שתחלתו "שהכל נהיה בדברו", שלקו
"בורא פרי האדמה"

{בשלמא, כל שתחלתו "שהכל נהיה בדברו", שלקו "בורא פרי
האדמה" - משכחת לה בכרבא, וסלקא, וקרא - אלא כל שתחלתו
"בורא פרי האדמה", שלקו "שהכל", היכי משכחת לה?! אמר **ר'**
נחמן בר יצחק: משכחת לה בתומי וכרתי!

דרש **רב נחמן** משום רבינו - ומנו? **שמואל!** - שלקות, מברכין
עליהם "בורא פרי האדמה". וחברינו היורדים מארץ ישראל -
ומנו? **עולא** משמיה **דר' יוחנן** אמר: שלקות מברכין עליהן "שהכל
נהיה בדברו". ואני אומר: במחלוקת שנויה! דתניא: יוצאין ברקיק
השרוי, ובמבושל שלא נמות, דברי **ר' מאיר**. ו**ר' יוסי** אומר: יוצאים
ברקיק השרוי, אבל לא במבושל, אף על פי שלא נמות

ולא היא! דכולי עלמא שלקות מברכין עליהן "בורא פרי האדמה",
ועד כאן לא קאמר **ר' יוסי** התם אלא משום דבעינן טעם מצה
וליכא - אבל הכא, אפילו **רבי יוסי** מודה!

אמר **ר' חייא בר אבא** אמר **ר' יוחנן**: שלקות, מברכין עליהם
"בורא פרי האדמה". ו**ר' בנימין בר יפת** אמר **ר' יוחנן**: שלקות,
מברכין עליהם "שהכל נהיה בדברו"

8 לפננו נוסף: "ממאי מדקתני ירקות דומיא דפת"

מחברת ברכות - ו

אמר ר' נחמן בר יצחק: קבע עולא לשבשתיה כר' בנימין בר יפת. תהי בה ר' זירא: וזכי מה ענין ר' בנימין בר יפת אצל ר' חייא בר אבא?! ר' חייא בר אבא דייק וגמיר שמעתא מרבי יוחנן רביה - ורבי בנימין בר יפת לא דייק! ועוד: רבי חייא בר אבא, כל תלתין יומין מהדר תלמודיה קמיה דר' יוחנן רביה - ור' בנימין בר יפת לא מהדר

ועוד: בר מן דין, ובר מן דין! דההוא תורמסא, דשלקי ליה שבע זמנין בקדרה, ואכלי ליה בקנוח סעודה. אתו ושאלו לר' יוחנן, ואמר להו: מברכין עלויה "בורא פרי האדמה!"

ועוד אמר ר' חייא בר אבא: אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זית מליח, ובריד עליו תחלה וסוף - אי אמרת בשלמא, שלקות, במילתייהו קיימי - בתחלה מברך עליו "בורא פרי העץ" ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש - אלא אי אמרת שלקות לאו במילתייהו קיימי - בשלמא בתחלה, מברך עליו "שהכל נהיה בדברו" - אלא לבסוף, מאי מברך? כדילמא "בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שברא!"

{מתיב רב יצחק בר שמואל: ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח - יוצא בהן, ובקלח שלהן - אבל לא כבושין, ולא שלוקין, ולא מבושלין - ואי סלקא דעתך במילתייהו קאי, שלוקין אמאי לא?! כשאני התם, דבעינן טעם מרור וליכא!

{אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: רבי יוחנן, היכי מברך על זית מליח?! כיון דשקילא לגרעיניה, (לט,א) בצר ליה שיעורא?! אמר ליה: מי סברת כזית גדול בעינך?! כזית בינוני בעינך, וההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה, דאף על גב דשקלוה לגרעינותיה, פש ליה שיעורא! דתנן: זית שאמרו, לא קטן ולא גדול, אלא בינוני - וזהו "אגורי". ואמר רבי אבהו: לא "אגורי" שמו אלא "אברוטי" שמו. ואמרי לה "סמרוסי" שמו. ולמה נקרא שמו "אגורי"? ששמנו אגור בתוכו!

^ נימא כתנאי! דהנהו תרי תלמידי, דהוו יתבי קמיה דבר קפרא. הביאו לפניו כרוב, ודורמסקין, ופרגיות. נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך. קפץ וברך על הפרגיות. לגלג עליו חבירו. כעס בר קפרא. אמר: "לא על המברך אני כועס, אלא על המלגלג אני כועס! אם חבירך דומה כמי שלא טעם טעם בשר מעולם, אתה

9 לפננו נוסף: "והא איכא", ובכ"י חסר כל הקטע עד "דיעורא"

מחברת ברכות - ו

על מה לגלגת עליו?! חזר ואמר: "לא על המלגלג אני כועס, אלא על המברך אני כועס!" ואמר: "אם חכמה אין כאן, זקנה אין כאן?!" #תנא: ושניהם לא הוציאו שנתן!#

~מאי? לאו בהא קא מיפלגי: דמברך סבר: שלקות ופרגיות "שהכל נהיה בדברו", הלכך חביב עדיף. ומלגלג סבר: שלקות "בורא פרי האדמה", פרגיות "שהכל נהיה בדברו", הלכך פירא עדיף?! לא! דכולי עלמא שלקות ופרגיות "שהכל נהיה בדברו", והכא בהאי סברא קא מיפלגי: מר סבר: חביב עדיף, ומר סבר: כרוב עדיף, דזיין!

אמר ר' זירא: כי הוינן בי רב הונא, אמר לן: הני גרגלידי דלפתא - פרמינהו פרימא רבא, "בורא פרי האדמה" - פרימא זוטא, "שהכל נהיה בדברו". וכי אתאן לבי רב יהודה, אמר לן: אידי ואידי "בורא פרי האדמה", והאי דפרמינהו טפי, כי היכי דנמתיק טעמיה!

אמר רב אשי: כי הוינן בי רב כהנא, אמר לן: תבשילא דסלקא דלא מפשו בה קמחא, "בורא פרי האדמה" - דלפתא, דמפשו בה קמחא טפי, "בורא מיני מזונות". והדר אמר: אידי ואידי "בורא פרי האדמה" - והאי דשדי בה קמחא טפי, לדבוקי בעלמא עבדי לה!

אמר רב חסדא: תבשיל של תרדין, יפה ללב, וטוב לעינים, וכל שכן לבני מעים. אמר אביי: והוא דיתב אבי תפי, ועביד "תוך תוך"

אמר רב פפא: פשיטא לי: מיא דסלקא כסלקא, ומיא דלפתא כלפתא, ומיא דכולהו שלקי, ככולהו שלקי - בעי רב פפא: מיא דשיבתא, מאי? למתוקי טעמא עבדי או לעבורי זוהמא עבדי לה? אתא שמע: השבת, משנתנה טעם בקדירה, אין בה משום תרומה, ואינה מטמאה טומאת אוכלים - שמע מינה: למתוקי טעמא עבדי לה! - שמע מינה!

אמר רב חייא בר אשי: פת צנומה בקערה, מברכין עליה "המוציא דר' חייא, דאמר ר' חייא: צריך שתכלה ברכה עם הפת

מחברת ברכות - ו

{מתקיף לה **רבא**: מאי שנא צנומה דלא? משום דכי כליא ברכה, אפרוסה קא כליא! - על הפת נמי, כי קא גמרה, אפרוסה גמרה! (לט, ב) ~ אלא אמר **רבא**: מברך, ואחר כך בוצע!

נהרדעי עבדי כר' חייא, ורבנן עבדי כרבא

אמר **רבינא**: אמרה לי אם: אבוך עביד כר' חייא, דאמר ר' **חייא**: צריך שתכלה ברכה עם הפת. ורבנן עבדי כרבא. והלכתא כרבא, דאמר: מברך ואחר כך בוצע

איתמר: הביאו לפניהם פתיתין ושלמין - אמר **רב הונא**: מברך על הפתיתין ופותר את השלמין. ור' **יוחנן** אמר: שלמה מצוה מן המובחר, אבל פרוסה של חטין ושלמה מן השעורין, דברי הכל: מברך על הפרוסה של חטין, ופותר את השלמה של שעורין

אמר ר' **ירמיה בר אבא**: כתנאי: תורמין בצל קטן שלם, אבל לא חצי בצל גדול. ר' **יהודה** אומר: לא, כי אלא חצי בצל גדול! ~ מאי? לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר חשוב עדיף, ומר סבר שלם עדיף?! אהיכא דאיכא כהן, כולי עלמא לא פליגי דחשוב עדיף - כי פליגי, דליכא כהן! דתנן: כל מקום שיש כהן, תורם מן היפה. וכל מקום שאין כהן, תורם מן המתקיים. ר' **יהודה** אומר: אין תורם אלא מן היפה

אמר **רב נחמן בר יצחק**: וירא שמים יוצא ידי שניהן. ומנו? מר בריה דרבינא! דמר **בריה דרבינא** מניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע

תני תנא קמיה **דרב נחמן בר יצחק**: מניח הפרוסה בתוך השלמה, ובוצע ומברך. אמר ליה: "מה שמך?" אמר ליה: "שלמן!" אמר ליה: "שלום אתה, ושלמה משנתך, ששמת שלום בין התלמידים!"

אמר **רב פפא**: הכל מודים בפסח, שמניח פרוסה בתוך שלמה ובוצע. מאי טעמא? (דברים טז) "לחם עוני" כתיב!

אמר ר' **אבא**: ובשבת, חייב אדם לבצוע על שתי ככרות. מאי טעמא? (שמות טז) "לחם משנה" כתיב!

אמר ר' **אשי**: חזינא ליה **לרב כהנא** דנקיט תרתי ובצע חדא. ר' **זירא** הוה בצע אכולא שירותא {אמר ליה **רבינא** **לרב אשי**: והא

מחברת ברכות - ו

קא מתחזי כרעבתנותא?! <אמר ליה: כיון דכל יומא לא קעביד הכי, והאידינא קא עביד, לא מתחזי כרעבתנותא!
רבי אמי ורבי אסי¹⁰, כי הוה מתרמי להו ריפתא דערובא, מברכין עליה "המוציא לחם מן הארץ". אמרי: הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא, נעביד ביה מצוה אחריתי

(מ,א) אמר **רב**: "טול ברוך! טול ברוך!" אינו צריך לברך; "הבא מלח!" "הבא לפתן!" צריך לברך. ור' **יוחנן** אמר: אפילו "הביאו מלח!" "הביאו לפתן!" נמי אין צריך לברך. "גביל לתורי! גביל לתורי!" צריך לברך. ו**רב ששת** אמר: אפילו "גביל לתורי!" נמי אינו צריך לברך! דאמר **רב יהודה** אמר **רב**: אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר: (דברים יא) "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" והדר "ואכלת ושבעת"

אמר **רבא בר שמואל** משום **רבי חייא**: אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד. **רבא בר שמואל** אקלע לבי ריש גלותא. אפיקו ליה ריפתא ובצע להדיא. אמרו ליה: הדר מר משמעתייה?! אמר להו: לית דין צריך בשש!

ואמר **רבא בר שמואל** משום **רבי חייא**: אין מי רגלים כלים אלא בישיבה. אמר **רב כהנא**: ובעפר תיחוח, אפילו בעמידה. ואי ליכא עפר תיחוח, יעמוד במקום גבוה, וישתין למקום מדרון

ואמר **רבא בר שמואל** משמיה דר' **חייא**: אחר כל אכילתך אכול מלח, ואחר כל שתייתך שתה מים, ואי אתה נזוק. תניא נמי הכי: אחר כל אכילתך אכול מלח, ואחר כל שתייתך שתה מים, ואי אתה נזוק. תניא אידך: אכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקין ולא שתה מים - ביום ידאג מן ריח הפה, ובלילה ידאג מפני אסכרה

תנו רבנן: המקפה אכילתו במים, אינו בא לידי חולי מעים הוכמה? <אמר **רב חסדא**: קיתון לפת

אמר **רב מרי** אמר ר' **יוחנן**: הרגיל בעדשים אחת לשלשים יום, מונע אסכרה מתוך ביתו. אבל כל יומא, לא. מאי טעמא? משום דקשה לריח הפה!

10 לפננו: "רב אמי ורב אסי"

מחברת ברכות - ו

ואמר **רב מרי** אמר **רבי יוחנן**: הרגיל בחרדל אחת לשלשים יום, מונע חלאים מתוך ביתו. אבל כל יומא, לא. מאי טעמא? משום דקשה לחולשא דלבא!

אמר **רב חייא בר אשי** אמר **רב**: הרגיל בדגים קטנים, אינו בא לידי חולי מעים. ולא עוד, אלא שדגים קטנים מפרין ומרביין ומברין כל גופו של אדם

אמר **ר' חמא ברבי חנינא**: הרגיל בקצח, אינו בא לידי כאב לב {מיתבי: **רבן שמעון בן גמליאל** אומר: קצח, אחד מששים סמני המות הוא. והישן למזרח גרנו, דמו בראשו?! - לא קשיא! - הא בריחו, הא בטעמו!

אימיה דרבי ירמיה אפיא ליה ריפתא, ומדבקא ליה, ומקלפא ליה

ר' יהודה אומר: בורא מיני דשאים -- אמר **ר' זירא** ואיתימא **ר' חנינא בר פפא**: אין הלכה כרבי יהודה. ואמר **ר' זירא** ואיתימא **ר' חנינא בר פפא**: מאי טעמא דרבי יהודה? אמר קרא: (תהלים סח) "ברוך ה' יום יום" - וזכי ביום מברכין אותנו, ובלילה אין מברכין אותנו?! אלא לומר לך: כל יום ויום, תן לו מעין ברכותיו - הכא נמי: כל מין ומין, תן לו מעין ברכותיו!

ואמר **ר' זירא** ואיתימא **ר' חנינא בר פפא**: בא וראה, שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם! - מדת בשר ודם, כלי ריקן מחזיק, מלא אינו מחזיק - אבל הקב"ה אינו כן - מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק! שנאמר: (שמות טו) "ויאמר אם שמוע תשמע" - אם שמוע, תשמע - ואם לאו, לא תשמע! דבר אחר: אם שמוע בישן, תשמע בחדש - ואם יפנה לבבך, שוב לא תשמע

משנה: בירך על פירות האילן "בורא פרי האדמה", יצא. ועל פירות הארץ "בורא פרי העץ", לא יצא. ועל כולם, אם אמר "שהכל נהיה בדברו", יצא

גמרא: מאן תנא דעיקר אילן ארעא היא? אמר **רב נחמן בר יצחק**: ר' יהודה היא! דתנן: יבש המעין ונקצץ האילן, מביא ואינו קורא. **ר' יהודה** אומר: מביא וקורא!

מחברת ברכות - ו

על פירות הארץ "בורא פרי העץ", לא יצא -- {פשיטא! אמר ר' נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא לר' יהודה, דאמר: חטה מין אילן היא, דתניא: אילן שאכל ממנו אדם הראשון - רבי מאיר אומר: גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר: (בראשית ט) "וישת מן היין וישכר". רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו, שנאמר: (בראשית ג) "ויתפרו עלה תאנה". ר' יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן ~ סלקא דעתך אמינא: הואיל ואמר רבי יהודה חטה מין אילן היא, ליברך עליה "בורא פרי העץ" - קמשמע לן: היכא מברכינן "בורא פרי העץ"? היכא דכי שקלת ליה לפירי, איתיה לגוואזא והדר מפיק - (מב) אבל היכא דכי שקלת ליה לפירי, ליתיה לגוואזא דהדר מפיק, לא מברכינן עליה "בורא פרי העץ" אלא "בוקא פרי האדמה!"

ועל כולן אם אמר "שהכל נהיה בדברו" יצא -- אתמר: רב הונא אמר: חוץ מן הפת ומן היין. ורבי יוחנן אמר: אפילו פת ויין ^ נימא כתנאי: ראה פת, ואמר: "כמה נאה פת זו! ברוך המקום שבראה!" יצא; ראה תאנה, ואמר: "כמה נאה תאנה זו! ברוך המקום שבראה!" יצא, דברי ר' מאיר. ר' יוסי אומר: כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, לא יצא ידי חובתו - נימא: רב הונא דאמר כר' יוסי, ור' יוחנן דאמר כר' מאיר! אמר לך רב הונא: אנא דאמרי אפילו לר' מאיר! - עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם אלא היכא דקא מדכר שמיה דפת - אבל היכא דלא קא מדכר שמיה דפת, אפילו ר' מאיר מודה! ור' יוחנן אמר לך: אנא דאמרי אפילו לרבי יוסי - עד כאן לא קאמר ר' יוסי התם אלא משום דקאמר ברכה דלא תקינו רבנן - אבל אמר "שהכל נהיה בדברו", דתקינו רבנן, אפילו ר' יוסי מודה!

בנימין רעיא כרך ריפתא ואמר: "ברוך מריה דהאי פיתא". אמר רב: יצא! וְהָאֵמֵר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם, אינה ברכה! דאמר: "ברוך רחמנא מריה דהאי פיתא" וְהָאֵמֵר בעינן שלש ברכות! אמאי "יצא" דקאמר רב? נמי יצא ידי ברכה ראשונה! אמאי קמשמע לך?! אף על גב דאמרה בלשון חול! {תנינא: ואלו נאמרים בכל לשון: פרשת סוטה, וידוי מעשר, וקריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון! אצטריד! סלקא דעתך

מחברת ברכות - ו

אמינא: הני מילי דאמרה בלשון חול כי היכי דתקיננו רבנן בלשון קדש - אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקיננו רבנן בלשון קדש, אימא לא - קמשמע לן!

גופא: אמר **רב**: כל ברכה שאין בה הזכרת השם, אינה ברכה. **ורבי יוחנן** אמר: כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה -- אמר **אביי**: כוותיה דרב מסתברא, דתניא: (דברים כו) "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" - לא עברתי מלברכך, ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו - ואילו "מלכות" לא קתני?! %ור' יוחנן תני: ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו!

משנה: ועל דבר שאין גדולו מן הארץ, אומר: "שהכל נהיה בדברו". על החומץ, ועל הנובלות, ועל הגובאי אומר: "שהכל נהיה בדברו". **ר' יהודה** אומר: כל שהוא מין קללה, אין מברכין עליו. היו לפניו מינין הרבה, **ר' יהודה** אומר: אם יש ביניהן מין שבעה, עליו הוא מברך. **וחכמים** אומרים: מברך על איזה מהן שירצה

גמרא: תנו רבנן: על דבר שאין גדולו מן הארץ, כגון בשר בהמות חיות ועופות ודגים, אומר "שהכל נהיה בדברו". על החלב, ועל הביצים, ועל הגבינה, אומר "שהכל". על הפת שעפשה, ועל היין שהקרים, ועל התבשיל שעבר צורתו, אומר "שהכל". על המלח, ועל הזמית, ועל כמהין ופטריות, אומר "שהכל"

{למימרא דכמהין ופטריות לאו גדולי קרקע נינהו?! והתניא: הנודר מפירות הארץ, אסור בפירות הארץ, ומותר בכמהין ופטריות. ואם אמר: "כל גדולי קרקע עלי", אסור אף בכמהין ופטריות?! <אמר **אביי**: מירבא רבו מארעא - מינקי לא ינקי מארעא! >והא "על דבר שאין גדולו מן הארץ" קתני?! <תני: "על דבר שאין יונק מן הארץ"!

ועל הנובלות -- <מאי נובלות? >**א' זירא** ור' **אילעא**, חד אמר: בושלי כמרא, וחד אמר: תמרי דזיקא

{תנן: **ר' יהודה** אומר: כל שהוא מין קללה, אין מברכין עליו - בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא, היינו דקרי ליה מין קללה - אלא למאן דאמר תמרי דזיקא, מאי מין קללה? <אשאר! >

מחברת ברכות - ו

איכא דאמרי: {בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא, היינו דמברכינן עליהו "שהכל" - אלא למאן דאמר תמרי דזיקא, "שהכל"?! - "בורא פרי העץ" מבעי ליה לברוכי!

|<אלא בנובלות סתמא, כולי עלמא לא פליגי דבושלי כמרא נינהו - כי פליגי בנובלות תמרה, דתנן: הקלין שבדמאי: השיתין, והרימין, והעוזרדין, בנות שוח, ובנות שקמה, וגופנין, ונצפה, ונובלות תמרה

שיתין - אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: מין תאנים רימין - כנדי

העוזרדין - טולשי

בנות שוח - אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: תאיני חיורתא בנות שקמה - אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: דובלי גופנין - שילהי גופני נצפה - פרחה

נובלות תמרה - **ר' אילעא ור' זירא**, חד אמר: בושלי כמרא, וחד אמר: תמרי דזיקא

{בשלמא למאן דאמר בושלי כמרא - היינו דקתני "הקלין שבדמאי" - ספיקן הוא דפטור - הא ודאן חייב. אלא למאן דאמר תמרי דזיקא, ודאן חייב?! הפקרא נינהו! אהכא במאי עסקינן? שעשאן גורן! דאמר **ר' יצחק** אמר **ר' יוחנן** משום **ר' אליעזר בן יעקב**: הלקט והשכחה והפאה שעשאן גורן, הוקבעו למעשר!

איכא דאמרי: (**מא,א**) {בשלמא למאן דאמר תמרי דזיקא - היינו דהכא קרי לה "נובלות" סתמא, והתם קרי לה "תמרה" - אלא למאן דאמר בושלי כמרא, ניתני אידי ואידי "נובלות תמרה", או אידי ואידי "נובלות" סתמא?! - קשיא!

היו לפניו מינין הרבה - **ר' יהודה** אומר: אם יש ביניהן מין שבעה, עליו הוא מברך. **וחכמים** אומרים: מברך על איזה מהן שירצה -- אמר **עולא**: מחלוקת בשברכותיהן שוות, דרבי יהודה סבר: מין

מחברת ברכות - ו

שבעה עדיף, ורבנן סברי: מין חביב עדיף - אבל בשאין ברכותיהן שוות, דברי הכל: מברך על זה וחוזר ומברך על זה

{מיתבי: היו לפניו צנון וזית, מברך על הצנון ופוטר את הזית!?

כהכא במה עסקינן? כשהצנון עיקר! {אי הכי, אימא סיפא: ר' יהודה אומר: מברך על הזית, שהזית ממין שבעה - לית ליה לר' יהודה הא דתנן: כל שהוא עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה! ~ וכי תימא: הכי נמי דלית ליה - והתניא: **רבי יהודה** אומר: אם מחמת צנון בא הזית, מברך על הצנון ופוטר את הזית! <לעולם בצנון עיקר עסקינן, וכי פליגי רבי יהודה ורבנן, במילתא אחריתי פליגי, וחסורי מחסרא, והכי קתני: היו לפניו צנון וזית, מברך על הצנון ופוטר את הזית. במה דברים אמורים? כשהצנון עיקר - אבל אין הצנון עיקר, דברי הכל: מברך על זה וחוזר ומברך על זה. ושני מינין בעלמא, שברכותיהן שוות, מברך על איזה מהן שירצה. רבי יהודה אומר: מברך על הזית, שהזית ממין שבעה!

פליגי בה **רבי אמי ורבי יצחק נפחא**. חד אמר: מחלוקת בשברכותיהן שוות, דרבי יהודה סבר: מין שבעה עדיף, ורבנן סברי: מין חביב עדיף - אבל בשאין ברכותיהן שוות, דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה; וחד אמר: אף בשאין ברכותיהן שוות נמי מחלוקת

{בשלמא למאן דאמר בשברכותיהן שוות מחלוקת, שפיר - אלא למאן דאמר בשאין ברכותיהן שוות פליגי, במאי פליגי?! <אמר ר' ירמיה: להקדים! דאמר **רב יוסף** ואיתימא **רבי יצחק**: כל המוקדם בפסוק זה, מוקדם לברכה, שנאמר: (דברים ח) "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"

ופליגא דרבי חנן, דאמר ר' חנן: כל הפסוק כולו, לשיעורין נאמר:

"חטה" - דתנן: הנכנס לבית המנוגע, וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו - הוא והן טמאין מיד. היה לבוש כליו, וסנדליו ברגליו, וטבעותיו באצבעותיו - הוא טמא מיד, והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס - פת חטין, ולא פת שעורין, מיסב ואוכלן בלפתן

"שעורה" - דתנן: עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל

מחברת ברכות - ו

"גפן" - כדי רביעית יין לנזיר

"תאנה" - כגרוגרת להוצאת שבת

"רמון" - כדתנן: כל כלי בעלי בתים, (מא,ב) שיעורן כרמונים

"ארץ זית שמן" - אמר ר' יוסי ברבי חנינא: ארץ שכל שיעוריה כזיתים; וכל שיעוריה סלקא דעתך?! והא איכא הנך דאמרן! |
אלא ארץ שרוב שיעוריה כזיתים

"דבש" - ככותבת הגסה ביום הכפורים

%ואידך: והני שיעורין בהדיא מי כתיבי?! אלא מדרבנן, וקרא
אסמכתא בעלמא!

רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי בסעודתא. אייתו לקמייהו תמרי ורמוני. שקל **רב המנונא**, בריך אתמרי ברישא. אמר ליה **רב חסדא**: לא סבירא ליה מר להא דאמר **רב יוסף** ואיתימא ר' **יצחק**: כל המוקדם בפסוק זה, קודם לברכה?! אמר ליה: זה שני לארץ וזה חמישי לארץ! אמר ליה: מאן יהיב לן נגרי דפרזלא ונשמעינך!

איתמר: הביאו לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה - אמר **רב הונא**: טעונים ברכה לפניהם, ואין טעונים ברכה לאחריהם. וכן אמר **רב נחמן**: טעונים ברכה לפניהם, ואין טעונים ברכה לאחריהם. ו**רב ששת** אמר: טעונין ברכה בין לפניהם בין לאחריהם, שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, אלא פת הבאה בכסנין בלבד

ופליגא דר' חייא, דאמר ר' **חייא**: פת פוטרת כל מיני מאכל, ויין פוטר כל מיני משקים

אמר **רב פפא**: הלכתא: דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה, אין טעונים ברכה, לא לפניהם ולא לאחריהם; ושלא מחמת הסעודה - בתוך הסעודה, טעונים ברכה לפניהם ואין טעונים ברכה לאחריהם; לאחר הסעודה, טעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם

מחברת ברכות - ו

שאלו את **בן זומא**: מַפְנִי מֵה אֲמָרוּ: דְּבָרִים הַבְּאִים מִחֲמַת
הַסְּעוּדָה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, אִינֵם טְעוּנִים בְּרַכָּה, לֹא לִפְנֵיהֶם וְלֹא
לְאַחֲרֵיהֶם? אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וּפֶת פּוֹטְרֵתָן! {אֵי הֲכִי, יֵין נִמִּי
נִפְטְרִיה פֶּת!} אֲשֶׁנִּי יֵין, (מב,א) דְּגוֹרֵם בְּרַכָּה לְעֲצָמוֹ!

רב הונא אכל תליסר ריפתי, בני תלתא תלתא בקבא, ולא בריך.
אמר ליה **רב נחמן**: וְעַדִּי כִּפְנָא?! - אלא כל שאחרים קובעים
עליו סעודה, צריך לברך!

רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי **רב יהודה בר חביבא**. אייתו
לקמייהו פת הבאה בכסנין. כי אתא, שמעינהו דקא מברכי
"המוציא". אמר להו: מַאי צִיצִי דְקָא שְׁמַעְנָא? דִּילְמָא "המוציא
לחם מן הארץ" קא מברכיתו? אמרי ליה: אין! דתניא: **רבי מונא**
אמר משום **רבי יהודה**: פת הבאה בכסנין, מברכין עליה המוציא.
ואמר **שמואל**: הלכה כרבי מונא! אמר להו: אין הלכה כרבי מונא!

אתמר: אמרי ליה: וְהוּא מַר הוּא דְאֲמַר מִשְׁמִיה דְּשְׁמוּאֵל:
לחמניות, מערבין בהן ומברכין עליהן "המוציא"! אֲשֶׁנִּי הֵתֵם,
דְּקִבַּע סְעוּדָתִיה עֲלֵיהוּ - אַבְל הִיכָא דְלֹא קִבַּע סְעוּדָתִיה עֲלֵיהוּ,
לֹא!

רב פפא איקלע לבי **רב הונא בריה דרב נתן**. בתר דגמר
סעודתייהו, אייתו לקמייהו מידי למיכל. שקל **רב פפא** וקא אכיל.
אמרי ליה: וְלֹא סַבַּר לָהּ מַר: גַּמַּר, אֲסוּר מִלְּאֲכוּל?! אָמַר לָהּ:
"סלק" אתמר!

רבא ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא. לבתר דסליקו תכא
מקמייהו, שדרו להו ריסתנא מבי ריש גלותא. **רבא** אכיל, ו**רבי**
זירא לא אכיל. אמר ליה: וְלֹא סַבַּר לָהּ מַר: סַלְק אֲסוּר
מִלְּאֲכוּל?! אָמַר לָהּ: אַנְן, אֲתַכָּא דְרִיש גְלוּתָא סְמַכִּינָן!

אמר **רב**: הֲרִגִּיל בְּשִׁמּוֹן, שִׁמּוֹן מַעֲכָבוּ. אָמַר **רב אשי**: כִּי הוּיֵנָן בִּי **רב**
כהנא אָמַר לָן: כְּגוֹן אַנְן, דְּרִגִּילִינָן בְּמִשְׁחָא, מִשְׁחָא מַעֲכָבָא לָן
וְלִית הַלְכְּתָא כְּכֹל הַנִּי שְׁמַעְתָּתָא! אֲלֵא כִּי הָא דְאֲמַר **רבי חייא בר**
אשי אָמַר **רב**: שְׁלֹש תְּכִיפּוֹת הֵן: תְּכַף לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה; תְּכַף

מחברת ברכות - ו

לגאולה תפלה; תכף לנטילת ידים ברכה. אמר **אביי**: אף אנו נאמר: תכף לתלמידי חכמים ברכה, שנאמר: (בראשית ל) "ויברכני ה' בגללך". איבעית אימא: מהכא: שנאמר: (בראשית לט) "ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף"

משנה: ברך על היין שלפני המזון, פטר את היין שלאחר המזון. ברך על הפרפרת שלפני המזון, פטר את הפרפרת שלאחר המזון. ברך על הפת, פטר את הפרפרת - על הפרפרת, לא פטר את הפת. **בית שמאי** אומרים: אף לא מעשה קדרה

היו יושבין, כל אחד מברך לעצמו - הסבו, אחד מברך לכולן. (**מב,ב**) בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מברך לעצמו - אחר המזון, אחד מברך לכולם. והוא אומר על המוגמר, ואף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה

גמרא: אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: לא שנו אלא בשבתות וימים טובים, הואיל ואדם קובע סעודתו על היין - אבל בשאר ימות השנה, מברך על כל כוס וכוס. אתמר נמי: אמר **רבה בר מרי** אמר **ר' יהושע בן לוי**: לא שנו אלא בשבתות וימים טובים, ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ, ובשעת הקזת דם, הואיל ואדם קובע סעודתו על היין - אבל בשאר ימות השנה, מברך על כל כוס וכוס **רבה בר מרי** איקלע לבי **רבא** בחול. חזייה דבריך לפני המזון והדר בריך לאחר המזון. אמר ליה: "יישר! וכן אמר **ר' יהושע בן לוי**!"

רב יצחק בר יוסף איקלע לבי **אביי** ביום טוב. חזייה דבריך אכל כסא וכסא. אמר ליה: לא סבר לה מר להא דר' יהושע בן לוי? אמר ליה: נמלך אנא!

איבעיא להו: בא להם יין בתוך המזון, מהו שיפטור את היין שלאחר המזון? אם תימצי לומר: ברך על היין שלפני המזון, פוטר את היין שלאחר המזון - משום דזה לשתות וזה לשתות - אבל הכא, דזה לשתות וזה לשרות, לא? או דילמא, לא שנא?

רב אמר: פוטר, ו**רב כהנא** אמר: אינו פוטר. **רב נחמן** אמר: פוטר, ו**רב ששת** אמר: אינו פוטר. **רב הונא** ו**רב יהודה** וכל תלמידי דרב אמרי: אינו פוטר

מחברת ברכות - ו

{איתביה **רבא לרב נחמן**: בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מברך לעצמו - לאחר המזון, אחד מברך לכולם! אמר ליה: הכי קאמר: אם לא בא להם יין בתוך המזון אלא לאחר המזון, אחד מברך לכולם!

ברך על הפת, פטר את הפרפרת; על הפרפרת, לא פטר את הפת. **בית שמאי** אומרים: אף לא מעשה קדרה -- איבעיא להו: בית שמאי, ארישא פליגי או דילמא אסיפא פליגי? דקאמר תנא קמא: ברך על הפת, פטר את הפרפרת, וכל שכן מעשה קדרה - ואתי בית שמאי למימר: לא מיבעיא פרפרת, דלא פטרה להו פת, אלא אפילו מעשה קדרה נמי, לא פטרה? או דילמא אסיפא פליגי, דקתני: ברך על הפרפרת, לא פטר את הפת - פת הוא דלא פטר, אבל מעשה קדרה, פטר. ואתו בית שמאי למימר: ואפילו מעשה קדרה נמי לא פטר? - תיקו!

היו יושבין, כל אחד מברך לעצמו. הסבו, אחד מברך לכולן -- הסבו, אין - לא הסבו, לא {ורמינהו: עשרה שהיו הולכים בדרך, אף על פי שכולם אוכלים מככר אחד, כל אחד ואחד מברך לעצמו. ישבו לאכול, אף על פי שכל אחד ואחד אוכל מככרו, אחד מברך לכולם ~ קתני: ישבו - אף על פי שלא הסבו! אמר **רב נחמן בר יצחק**: כגון דאמרי: "ניזיל וניכול לחמא בדוך פלן!"

כי נח נפשיה דרב, אזלו תלמידיו בתריה. כי הדרי, אמרי: "ניזיל וניכול לחמא אנהר דנק!" בתר דכרכי, יתבי וקא מיבעיא להו: "הסבו" דוקא תנן, אבל ישבו לא? או דילמא, כיון דאמרי "ניזיל וניכול ריפתא בדוכתא פלניתא", כי הסבו דמי? לא הוה בידיהו. **קם רב אדא בר אהבה (מג,א)** אהדר קרעיה לאחוריה, וקרע קריעה אחרינא. אמר: נח נפשיה דרב, וברכת מזונא לא גמרינן! עד דאתא ההוא סבא. רמא להו מתניתין אברייתא, ושני להו: כיון דאמרי "ניזיל וניכול לחמא בדוך פלן!", כהסבו דמי!

הסבו, אחד מברך לכולן -- אמר **רב**: לא שנו אלא פת דבעי הסבה - אבל יין, לא בעי הסבה. **ור' יוחנן** אמר: אפילו יין נמי בעי הסבה

מחברת ברכות - ו

איכא דאמרי: אמר **רב**: לא שנו אלא פת, דמהניא ליה הסבה - אבל יין, לא מהניא ליה הסבה. **ורבי יוחנן** אמר: אפילו יין נמי מהניא ליה הסבה

{מיתבי: כיצד סדר הסבה? אורחין נכנסין ויושבין על גבי ספסלין ועל גבי קתדראות, עד שיכנסו כולם. הביאו להם מים. כל אחד ואחד נוטל ידו אחת. בא להם יין. כל אחד ואחד מברך לעצמו. עלו והסבו, ובא להם מים. אף על פי שכל אחד ואחד נטל ידו אחת, חוזר ונוטל שתי ידיו. בא להם יין. אף על פי שכל אחד ואחד ברך לעצמו, אחד מברך לכולם

~להאיך לישנא דאמר **רב**: לא שנו אלא פת דבעי הסבה, אבל יין לא בעי הסבה, קשיא רישא! כשאני אורחין, דדעתיהו למיעקר!
~ולהאיך לישנא דאמר **רב**: לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסבה, אבל יין לא מהניא ליה הסבה, קשיא סיפא! כשאני התם, דמגו דקא מהניא ליה הסבה לפת, מהניא ליה הסבה ליין!

בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מברך לעצמו - אחר המזון, אחד מברך לכולם -- שאלו את **בן זומא**: גמפני מה אמרו: בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מברך לעצמו - לאחר המזון, אחד מברך לכולם? אמר להם: הואיל ואין בית הבליעה פנוי!

והוא אומר על המוגמר, ואף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה -- מדקתני "והוא אומר על המוגמר", מכלל דאיכא עדיף מיניה!¹¹ מסייע ליה לרב, דאמר **רב חייא בר אשי** אמר **רב**: הנוטל ידיו תחלה באחרונה, הוא מזומן לברכה

רב ורבי חייא הוו יתבי קמיה **דרבי** בסעודתא. אמר ליה **רבי לרב**: "קום משי ידך!" חזייה דהוה מרתת. אמר ליה **רבי חייא**: "בר פחתי!" "עיין בברכת מזונא" קאמר לך!"

אמר **רבי זירא** אמר **רבא בר ירמיה**: מאימתי מברכין על הריח? משתעלה תמרתו! אמר ליה **רבי זירא לרבא בר ירמיה**: וְהָא לֹא

11 לפננו נוסף: "ואמאי הואיל והוא נטל ידיו תחלה באחרונה", ורש"ל וגר"א מחקו, ובכ"י ליתא

מחברת ברכות - ו

קא ארח?! כאמר ליה: ולטעמיד, "המוציא לחם מן הארץ" דמברך, והא לא אכל! - אלא דעתיה למיכל - הכא נמי, דעתיה לארוחי!

אמר **רבי חייא בריה דאבא בר נחמני** אמר **רב חסדא** אמר **רב**, ואמרי לה: אמר **רב חסדא** אמר **זעירי**: כל המוגמרות, מברכין עליהן "בורא עצי בשמים", חוץ ממושק, שמן חיה הוא, שמברכין עליו "בורא מיני בשמים" {מיתבי: אין מברכין "בורא עצי בשמים" אלא על אפרסמון של בית רבי, ועל אפרסמון של בית קיסר, ועל ההדס שבכל מקום?! - תיובתא!

אמר ליה **רב חסדא לרב יצחק**: גהאי משחא דאפרסמון, מאי מברכין עלויה? כאמר ליה: הכי אמר **רב יהודה**: "בורא שמן ארצנו!" אמר ליה: בר מיניה דר' יהודה, דחביבא ליה ארץ ישראל! - לכולי עלמא מאי? כאמר ליה: הכי אמר **רבי יוחנן**: "בורא שמן ערב!"

אמר **ר' אדא בר אהבה**: האי כשרתא, מברכין עלויה "בורא עצי בשמים" - אבל משחא כבישא, לא. ו**רב כהנא** אמר: אפילו משחא כבישא - אבל משחא טחינא, לא. **נהרדעי** אמר: אפילו משחא טחינא

(**מגב**) אמר **רב גידל** אמר **רב**: האי סמלק, מברכין עלויה "בורא עצי בשמים". אמר **רב חננאל** אמר **רב**: הני חלפי דימא, מברכין עלייהו "בורא עצי בשמים". אמר **מר זוטרא**: מאי קראה? (יהושע ב) "והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ!"

אמר **רב משרשיא**: האי נרקום דגנוניתא, מברכין עלויה "בורא עצי בשמים" - דדברא, "בורא עשבי בשמים"

אמר **רב ששת**: הני סיגלי, מברכין עלייהו "בורא עשבי בשמים" אמר **מר זוטרא**: האי מאן דמורח באתרוגא, או בחבושא, אומר: "ברוך שנתן ריח טוב בפירות"

אמר **רב יהודה**: האי מאן דנפיק ביומי ניסן, וחזי אילני דקא מלבלבי, אומר: "ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם"

מחברת ברכות - ו

אמר **רב זוטרא בר טוביה** אמר **רב**: מנין שמברכין על הריח?
שנאמר: (תהלים קנ) "כל הנשמה תהלל יה" - איזהו דבר
שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? הוי אומר: זה הריח!

ואמר **רב זוטרא בר טוביה** אמר **רב**: עתידים בחורי ישראל שיתנו
ריח טוב כלבנון, שנאמר: (הושע יד) "ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו
וריח לו כלבנון"

ואמר **רב זוטרא בר טוביה** אמר **רב**: מאי דכתיב: (קהלת ג) "את
הכל עשה יפה בעתו" מלמד שכל אחד ואחד, יפה לו הקב"ה
אומנתו בפניו. אמר **רב פפא**: היינו דאמרי אינשי: "תלה ליה קורא
לדבר אחר, ואיהו דידיה עביד"

ואמר **רב זוטרא בר טוביה** אמר **רב**: אבוקה כשנים, וירח כשלשה
;איבעיא להו: אבוקה כשנים בהדי דידיה? או דילמא אבוקה
כשנים לבר מדידיה?

אתא שמע: "וירח כשלשה" - אי אמרת בשלמא, בהדי דידיה, שפיר
- אלא אי אמרת לבר מדידיה, ארבעה למה לי?! ~והאמר מר:
לאחד, נראה ומזיק; לשנים, נראה ואינו מזיק; לשלשה, אינו נראה
כל עיקר! - אלא לאו שמע מינה: אבוקה כשנים בהדי דידיה! -
שמע מינה!

ואמר **רב זוטרא בר טוביה** אמר **רב**, ואמרי לה: אמר **רב חנא בר**
ביזנא אמר **רבי שמעון חסידא**, ואמרי לה: אמר **רבי יוחנן** משום
רבי שמעון בן יוחי: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש,
ואל ילבין פני חברו ברבים! - ;מנלן? מתמר! שנאמר: (בראשית
לח) היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו
אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה"

תנו רבנן: הביאו לפניו שמן והדס - **בית שמאי** אומרים: מברך על
השמן ואחר כך מברך על ההדס, **ובית הלל** אומרים: מברך על
ההדס ואחר כך מברך על השמן. אמר **רבן גמליאל**: אני אכריע:
שמן, זכינו לריחו וזכינו לסיכתו - הדס, לריחו זכינו, לסיכתו לא
זכינו

אמר ר' **יוחנן**: הלכה כדברי המכריע

מחברת ברכות - ו

רב פפא איקלע לבי **רב הונא בריה דרב איקא**: אייתו לקמייהו שמן והדס. שקל **רב פפא**. בריך אהדס ברישא, והדר בריך אשמן. אמר ליה: הלא סבר לה מר הלכה כדברי המכריע?! אמר ליה: הכי אמר **רבא**: הלכה כבית הלל! #ולא היא! לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד!#

תנו רבנן: הביאו לפניהם שמן ויין - **בית שמאי** אומרים: אוחז השמן בימינו ואת היין בשמאלו, מברך על השמן, וחוזר ומברך על היין. **בית הלל** אומרים: אוחז את היין בימינו ואת השמן בשמאלו, מברך על היין, וחוזר ומברך על השמן. וטחו בראש השמש. ואם שמש תלמיד חכם הוא, טחו בכותל, מפני שגנאי לתלמיד חכם לצאת לשוק כשהוא מבושם

תנו רבנן: ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם: אל יצא כשהוא מבושם לשוק, ואל יצא יחידי בלילה, ואל יצא במנעלים המטולאים, ואל יספר עם אשה בשוק, ואל יסב בחבורה של עמי הארץ, ואל יכנס באחרונה לבית המדרש. ויש אומרים: אף לא יפסיע פסיעה גסה, ואל יהלך בקומה זקופה

אל יצא כשהוא מבושם לשוק - אמר ר' **אבא בריה דר' חייא בר אבא** אמר **רבי יוחנן**: במקום שחשודים על משכב זכור. אמר **רב ששת**: לא אמרן אלא בבגדו, אבל בגופו, זיעה מעברא ליה. אמר **רב פפא**: ושערו כבגדו דמי. ואמרי לה: כגופו דמי

ואל יצא יחידי בלילה - משום חשדא. ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידנא, אבל קביע ליה עידנא, מידע ידיע דלעידניה קא אזיל

ואל יצא במנעלים המטולאים - מסייע ליה לרבי חייא בר אבא, דאמר ר' **חייא בר אבא**: גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים {איני! והא ר' חייא בר אבא נפיק! אמר **מר זוטרא בריה דרב נחמן**: בטלאי על גבי טלאי. ולא אמרן אלא בפנתא, אבל בגילדא, לית לן בה. ובפנתא לא אמרן אלא באורחא, אבל בביתא, לית לן בה. ולא אמרן אלא בימות החמה, אבל בימות הגשמים, לית לן בה

ואל יספר עם אשה בשוק - אמר **רב חסדא**: ואפילו היא אשתו. תניא נמי הכי: אפילו היא אשתו, ואפילו היא בתו, ואפילו היא אחותו, לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו

מחברת ברכות - ו

ואל יסב בחבורה של עמי הארץ - ׀מאי טעמא? <דילמא אתי
לאמשוכי בתרייהו

ואל יכנס אחרונה לבית המדרש - משום דקרו ליה פושע
ויש אומרים: אף לא יפסיע פסיעה גסה - דאמר מר: פסיעה גסה
נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ׀מאי תקנתיה?
להדריה בקדושא דבי שמי!

ואל יהלך בקומה זקופה - דאמר מר: המהלך בקומה זקופה,
אפילו ארבע אמות, כאילו דוחק רגלי שכינה, דכתיב: (ישעיהו ו)
"מלא כל הארץ כבודו"

(מד,א) משנה: הביאו לפניו מליח תחלה ופת עמו, מברך על
המליח ופוטר את הפת, שהפת טפלה לו. זה הכלל: כל שהוא
עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה

גמרא: ׀ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה?! <אמר **רב**
אחא בריה דרב עוירא אמר **רב אשי:** באוכלי פירות גנוסר שנו!
אמר **רבה בר בר חנה:** כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל
פירות גנוסר, כי הוינן בי מאה, מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה
עשרה. וכי הוינן בי עשרה, מנקטינן ליה כל חד וחד מאה מאה.
וכל מאה מינייהו הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאוי. ואכיל להו
ומשתבע, דלא טעים זיונא #;זיונא סלקא דעתך?! ~אלא אימא:
#מזונא!

רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה. ורבי אמי
ורבי אסי¹² הוו אכלי עד דנתור מזייהו. ר' שמעון בן לקיש הוה
אכיל עד דמריד. ואמר להו רבי יוחנן לדבי נשיאה, והוה משדר
ליה רבי יהודה נשיאה באלושי אבתריה, ומייתי ליה לביתה

כי אתא **רב דימי**, אמר: עיר אחת היתה לו לינאי המלך בהר
המלך, שהיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי
תאנים מערב שבת לערב שבת

כי אתא **רבין**, אמר: אילן אחד היה לו לינאי המלך בהר המלך,
שהיו מורידים ממנו ארבעים סאה גוזלות משלש בריכות בחדש

12 לפננו: "רב אמי ורב אסי"

מחברת ברכות - ו

כי אתא ר' יצחק, אמר: עיר אחת היתה בארץ ישראל, ו"גופנית" שמה, שהיו בה שמנים זוגות אחים כהנים נשואים לשמנים זוגות אחיות כהנות. ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו, בר מבנתיה דרב חסדא דהוו נסיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא. ואף על גב דאינהי הוו כהנתא, אינהו לא הוו כהני

אמר רב: כל סעודה שאין בה מלח, אינה סעודה. אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה

משנה: אכל ענבים ותאנים ורמונים, מברך אחריהם שלש ברכות, דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש. ר' עקיבא אומר: אפילו אכל שלק, והוא מזונו, מברך עליו שלש ברכות

השותה מים לצמאון, מברך "שהכל נהיה בדברו". ר' טרפון אומר: "בורא נפשות רבות וחסרונן"

גמרא: גמאי טעמא דרבן גמליאל? <דכתיב: (דברים ח) "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש", וכתוב: "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה", וכתוב: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך"! %ורבנן: "ארץ" הפסיק הענין! %ורבן גמליאל נמי, "ארץ" הפסיק הענין! ? אהוא מבעי ליה למעוטי הכוסס את החטה!

אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' חנינא: כל שהוא מחמשת המינין, בתחלה מברך עליו "בורא מיני מזונות" ולבסוף ברכה אחת מעין שלש

אמר רבה בר מרי אמר ר' יהושע בן לוי: כל שהוא משבעת המינין, בתחלה מברך "בורא פרי העץ", ולבסוף ברכה אחת מעין שלש

אמר ליה אביי לרב דימי: מאי ניהו ברכה אחת מעין שלש? <אמר ליה: אפירי דעץ: "על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך. ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו, והעלנו לתוכה, ושמחנו בה. כי אתה טוב ומטיב לכל";

מחברת ברכות - ו

דחמשת המינין "על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' " וחותם: "על הארץ ועל המחיה!"

מיחתם במאי חתים? <כי אתא **רב דימי** אמר **רב**: חתים: בראש חודש: "ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים" - <הכא מאי? **רב חסדא** אמר: "על הארץ ועל פירותיה", <אור' **יוחנן** אמר: "על הארץ ועל הפירות". אמר **ר' עמרם**: ולא פליגי - הא לן, והא להו! {מתקיף לה **ר' נחמן בר יצחק**: אינהו אכלי ואנן מברכין?! - אלא איפוך! **רב חסדא** אמר: "על הארץ ועל הפירות". **ר' יוחנן** אמר: "על הארץ ועל פירותיה"

(מד,ב) אמר **רב יצחק בר אבדימי** משום **רבינו**: על הביעא ועל מיני קופרא, בתחלה מברך "שהכל" ולבסוף "בורא נפשות רבות וחסרונן" - אבל ירקא, לא! ור' **יצחק** אמר: אפילו ירקא - אבל מיא, לא! ו**רב פפא** אמר: אפילו מיא!

מר זוטרא עביד כרב יצחק בר אבדימי, ו**רב שימי בר אשי** עביד כר' יצחק. וסימנך: חד כתרי ותרי כחד. אמר **ר' אשי**: אנא, זמנא דכי מדכרנא, עבידנא ככולהו!

{תנן: כל שטעון ברכה לאחריו, טעון ברכה לפניו. ויש שטעון ברכה לפניו, ואין טעון ברכה לאחריו - בשלמא לרב יצחק בר אבדימי, לאפוקי ירקא; לר' יצחק, לאפוקי מיא - אלא לרב פפא, לאפוקי מאי?! <לאפוקי מצות! {ולבני מערבא, דבתר דמסלקי תפילייהו מברכי "אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חקיו", לאפוקי מאי?! <לאפוקי ריחני! ***

אמר **ר' ינאי** אמר **רב**: כל שהוא כביצה, ביצה טובה ממנו. כי אתא **רבין** אמר: טבא ביעתא מגולגלתא משיתא קייסי סולתא. כי אתא **רב דימי**, אמר: טבא ביעתא מגולגלתא משיתא מטויתא, מארבע מבושלתא. כל שהוא כביצה, ביצה טובה הימנו, לבר מבשרא!

ר' עקיבא אומר: אפילו אכל שלק, והוא מזונו, מברך עליו שלש ברכות -- {ומי איכא מידי דהוה שלק מזוני?! <אמר **ר' אשי**: בקלח של כרוב שנו!

מחברת ברכות - ו

תנו רבנן: טחול, יפה לשינים, וקשה לבני מעים. כרישין, קשין לשינים, ויפין לבני מעים. כל ירק חי, מוריק. וכל קטן, מקטין. וכל נפש, משיב את הנפש. וכל קרוב לנפש, משיב את הנפש. כרוב למזון, ותרדין לרפואה. אוי לו לבית שהלפת עוברת בתוכו!

אמר מר: טחול, יפה לשינים וקשה לבני מעים - גמאי תקנתיה? אנלעסיה ונשדייה; כרישין, קשין לשינים ויפין לבני מעים - גמאי תקנתיה? אלשלקינהו ונבלעינהו

כל ירק חי, מוריק - אמר ר' **יצחק**: בסעודה ראשונה של אחר הקזה

ואמר ר' **יצחק**: כל האוכל ירק קודם ארבע שעות, אסור לספר הימנו גמאי טעמא? כמשום ריחא! ואמר ר' **יצחק**: אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות!

אמימר ומר **זוטרא** ורב **אשי** הוו יתבי. אייתו קמייהו ירק חי קודם ארבע שעות. **אמימר** ורב **אשי** אכול, ומר **זוטרא** לא אכל. אמרו ליה: גמאי דעתיך?! דאמר ר' יצחק: כל האוכל ירק קודם ארבע שעות, אסור לספר הימנו - משום ריחא?! והא אנן, דקא אכלינן, וקא משתעית בהדן! כאמר להו: אנא כאידך דר' יצחק סבירא לי! דאמר ר' **יצחק**: אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ארבע שעות!

כל קטן מקטין - אמר רב **חסדא**: אפילו גדיא בר זוזא. ולא אמרן אלא דלית ביה רבעא, אבל אית ביה רבעא, לית לן בה כל נפש משיב נפש - אמר רב **פפא**: אפילו גילדני דבי גילי

כל הקרוב לנפש משיב את הנפש - אמר רב **אחא בר יעקב**: עונקא. אמר ליה רבא לשמעיה: כי מייתית לי אומצא דבישרא, טרח ואייתי לי מהיכא דמקרב לבי ברוך

כרוב למזון, ותרדין לרפואה - {כרוב למזון אין, ולרפואה לא?! והא תניא: ששה דברים מרפאין את החולה מחליו, ורפואתן רפואה, ואלו הן: כרוב, ותרדין, ומי סיסין, דבש, וקיבה, והרת, ויותרת הכבד?! - אלא אימא: כרוב, אף למזון!

אוי לו לבית שהלפת עוברת בתוכו - {איני! והא אמר ליה רבא לשמעיה: "כי חזית לפתא בשוקא, לא תימא לי "במאי כרכת ריפתא?!" - אמר **אביי**: מבלי בשר! ורבא אמר: מבלי יין!

מחברת ברכות - ו

איתמר: **רב** אמר: מבלי בשר! **ושמואל** אמר: מבלי עצים! **ורבי יוחנן** אמר: מבלי יין!

אמר ליה **רבא לרב פפא**: סודני! אנן תבריןן לה בבשרא וחמרא - אתון, דלא נפיש לכו חמרא, במאי תבריתו לה? אמר ליה: בציבי! כי הא דביתהו דרב פפא, בתר דמבשלא לה, תברא לה בתמנן אופי פרסייתא

תנו רבנן: דג קטן מליח, פעמים שהוא ממית בשבעה, בשבעה עשר, ובעשרים ושבעה, ואמרי לה בעשרים ושלושה. ולא אמרן אלא במטוי ולא מטוי, אבל מטוי שפיר, לית לן בה. ודלא מטוי שפיר, לא אמרן אלא דלא שתה בתריה שכרא, אבל שתה בתריה שכרא, לית לן בה

והשותה מים לצמאון, מברך "שהכל נהיה בדברו" -- גלאפוקי מאי? אמר ר' **אידי בר אבין**: לאפוקי למאן (**מה,א**) דחנקתיה אומצא!

ר' **טרפון** אומר: "בורא נפשות רבות וחסרונן" -- אמר ליה **רבא בר רב חנן לאבני**, ואמרי לה: **לרב יוסף**: גהלכתא מאי? אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר!